

Обществени нагласи към демокрацията в България 2025

В настоящия доклад са представени данни от национално представително изследване на общественото мнение, проведено сред пълнолетното население на страната в периода 6–16 септември 2025 г. по метода на пряко стандартизирано интервю с таблети по домовете на анкетираните. Респондентите са подбрани чрез двустепенна стратифицирана извадка по регион и тип населено място с квота по признаците пол, възраст и образование. Проведени са 1000 ефективни интервюта. Максималната стохастична грешка при 95% гарантирана вероятност и при 50-процентен дял е $\pm 3,1\%$. Изследването на терен е проведено от „Алфа Рисърч“ по поръчка

и с финансиране от Институт „Отворено общество – София“. В доклада са използвани и данни от предходни изследвания, осъществени от или по поръчка на Институт „Отворено общество – София“. Анализът и интерпретацията на данните са осъществени от екип на Институт „Отворено общество – София“ в състав:

- Георги Стойчев, ръководител на екипа и редактор
- д-р Боян Захариев, автор
- Илко Йорданов, автор

Съдържание

Основни наблюдения	1
Одобрение към демокрацията като форма на управление	1
Готовност за защита на демокрацията и гражданските права	7
Нагласи към външни модели за държавно управление и в зависимост от подкрепата за съюзи, в които България членува	11

Основни наблюдения

Демокрацията трайно се възприема от стабилно и солидно мнозинство в българското общество като най-добрата форма на държавно управление.

Значителни групи от населението обаче са склонни да приемат и форми на управление, при които решенията се взимат от технократи или силни лидери, а не от институциите на представителната демокрация.

Всеки трети от пълнолетните български граждани изразява готовност

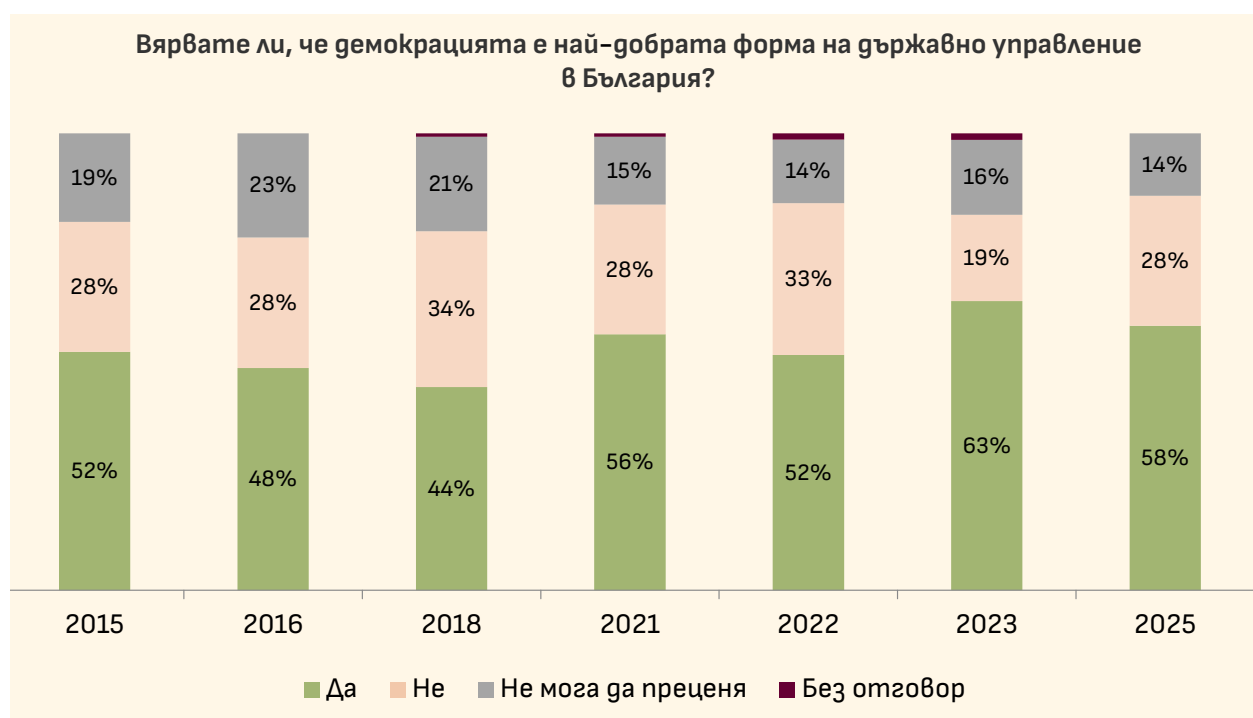
да изложи на риск личния си живот, за да защити демокрацията, а всеки пети е готов да се запише като доброволец в случай на война. Между двете групи има висока степен на припокриване, както и между хората, които подкрепят демокрацията, и тези, които одобряват евро-атлантическата ориентация на страната.

Мнозинството граждани очакват България да продължи да се развива като демократична държава в условията на влошаващата се международна среда.

Одобрение към демокрацията като форма на управление

Демокрацията трайно се възприема от стабилно и солидно мнозинство в българското общество като най-добрата форма на държавно управление. През есента на 2025 г. 58% от гражданите одобряват демокрацията – над два пъти повече от тези, които изразяват неодобрение към нея (28%). Серия от изследвания, проведени от 2015 г. насам, показват, че относително висок дял от анкетиранияте трайно заявяват доверие в демокрацията, като през целия период най-ниска подкрепа за тази

форма на управление е измерена през 2018 г. (44%), а най-висока – през 2023 г. (63%). През разглеждания период не се наблюдава ясна тенденция за промяна в която и да било посока (данните за 2022 г. са сходни с тези за 2015 г., а тези за 2025 г. са сходни с тези за 2021 г.) (фиг. 1). Стабилни мнозинства одобряват демокрацията въпреки вътрешнополитическата нестабилност, продължителните политически кризи, слабостите в институциите и критиките към конкретни управленски конфигурации.

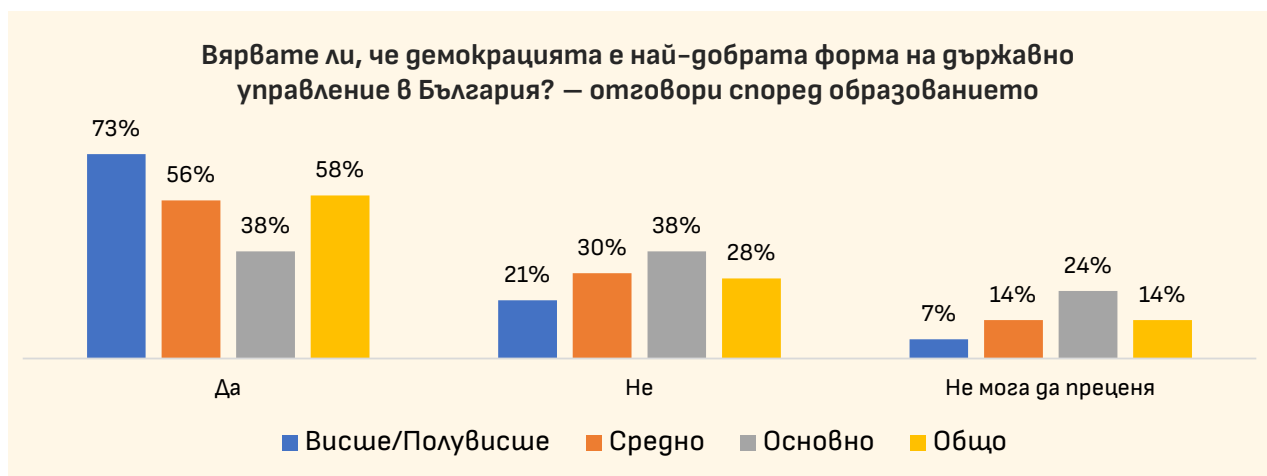
Фиг. 1. Доверие в демокрацията като най-добрата форма на държавно управление в България

Демокрацията се ползва със значително по-високо одобрение сред хората с по-високо образование, с по-високи доходи, сред жителите на по-големите градове, както и сред симпатизантите на ПП-ДБ и ГЕРБ.

През 2025 г. 73% от завършилите висше образование заявяват, че демокрацията е най-добрата форма на управление за България, докато при хората с основно и по-ниско образование този дял е близо два пъти по-нисък (38%). При завършилите най-много средно обра-

зование дялът на одобряващите демокрацията достига 56% – почти двойно по-висок от несподелящите тази позиция хора със същата образователна степен (30%).

В групата на хората с най-ниско образование дяловете на гражданите, които приемат, че демокрацията е най-добрият за България модел на управление и на тези, които са на противоположното мнение, са изравнени, а всеки четвърти не е формирал ясно отношение (фиг. 2).

Фиг. 2. Доверие в демокрацията като най-добрата форма на държавно управление в България според образованието на респондентите

Демокрацията се ползва със значително по-висока степен на доверие в столицата и в областните центрове, отколкото в по-малките населени места (табл. 1).

В София дялът на подкрепящите демокрацията надхвърля 70% и е

над три пъти по-голям от дела на скептиците (21%). В останалите областни градове 62% смятат, че демокрацията е най-добрата форма на управление за страната – в над два пъти повече от дела на несъгласните с това твърдение (24%).

Таблица 1. Доверие в демокрацията като най-добрата форма на държавно управление в България според населеното място

Вярвате ли, че демокрацията е най-добрата форма на държавно управление за България?	София – столица (%)	Областен град (%)	Малък град (%)	Село (%)	Общо (%)
Да	71	62	41	41	58
Не	21	24	43	43	28
Не мога да преценя	9	14	16	16	14

И в по-малките градове привържениците на демокрацията са мнозинство (58%) и над двойно повече от тези, които не я считат за най-добрата форма на управление (27%). Само при жителите на селата се наблюдават изравнени дялове на определящите демокрацията като най-подходяща форма на управление за България (41%) и изразяващите скептицизъм дали това е така (43%), като в селските региони има и най-висок дял на колебаещите се (16%).

По-високото равнище на благосъстояние също е свързано с по-висока степен на доверие в демокрацията (табл. 2). При високодоходните групи

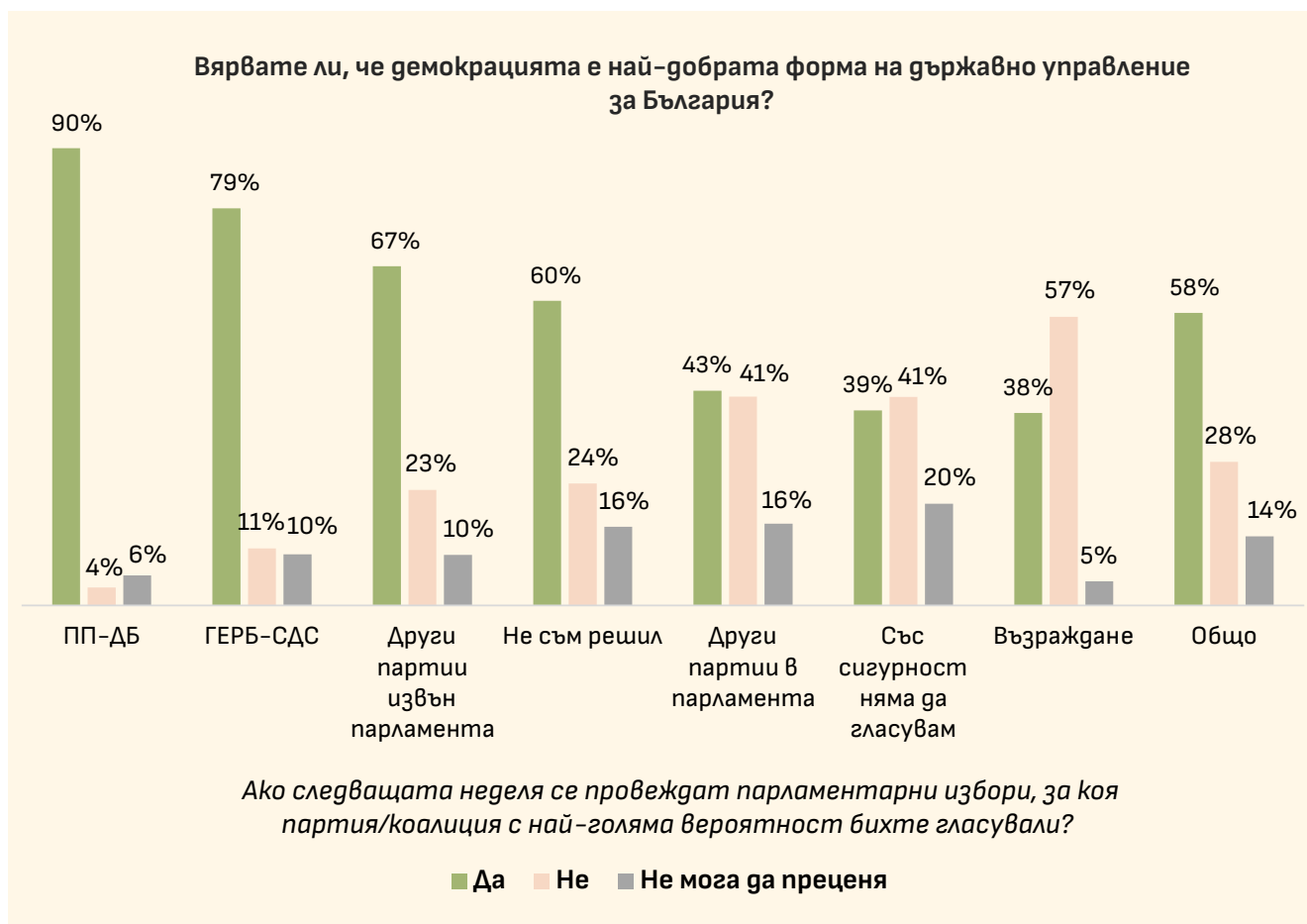
със среден месечен доход на член от домакинството над 1000 лв. дялът на възприемащите демокрацията като най-адекватен модел за управление на България е около две трети. При домакинствата със среден доход на човек между 800 и 1000 лв. дялът на подкрепящите демокрацията е 55% – около два пъти по-висок от процента на скептиците в тази доходна подгрупа (28%). При семействата, където средният индивидуален доход е под 800 лв., хората с позитивно отношение към демокрацията също преобладават над изразяващите неудовлетворение от нея.

Таблица 2. Доверие в демокрацията като най-добрата форма на държавно управление в България според дохода на респондентите

Вярвате ли, че демокрацията е най-добрата форма на държавно управление за България?	Приблизителен месечен доход, разпределен между всеки член от домакинството:					
	Под 500 лв. (%)	501–800 лв. (%)	801–1000 лв. (%)	1001–2000 лв. (%)	Над 2000 лв. (%)	Общо (%)
Да	36	47	55	64	67	58
Не	33	36	28	27	27	28
Не мога да преценя	30	17	16	10	6	14

С оглед на партийните предпочитания одобряващите демокрацията като форма на управление за България са с най-високи дялове сред симпатизантите на ПП-ДБ (не по-малко от 80%) и ГЕРБ (не по-малко от 70%), както и сред колебаещите се за кого да гласуват (60%). Заради ограничения брой избиратели на всяка от останалите политически партии, представени в парламента, не могат да бъдат направени надеждни заключения за нагласите към демокрацията на техните гласоподаватели поотделно, но електоратът на тези парламентарни сили, взети като

цяло, е разделен поравно между граждани, които виждат и не виждат предимства в демокрацията като форма на управление. По сходен начин сред хората с избирателни права, които заявяват, че със сигурност няма да гласуват, и чиито дял към 2025 г. е около една пета, лагерите на привържениците на демокрацията и на техните опоненти са с почти изравнени дялове – по около 40% привърженици и противници на демократичния модел, а приблизително всеки пети сред негласуващите не може да изрази ясно отношение (фиг. 3).

Фиг. 3. Доверие в демокрацията като най-добрата форма на държавно управление в България според партийните предпочитания на респондентите

Детайлният анализ на нагласите към ключови характеристики на демокрацията разкрива, че заг общата подкрепа, с която тя се ползва, стоят противоречиви разбирания за управлението на държавата.

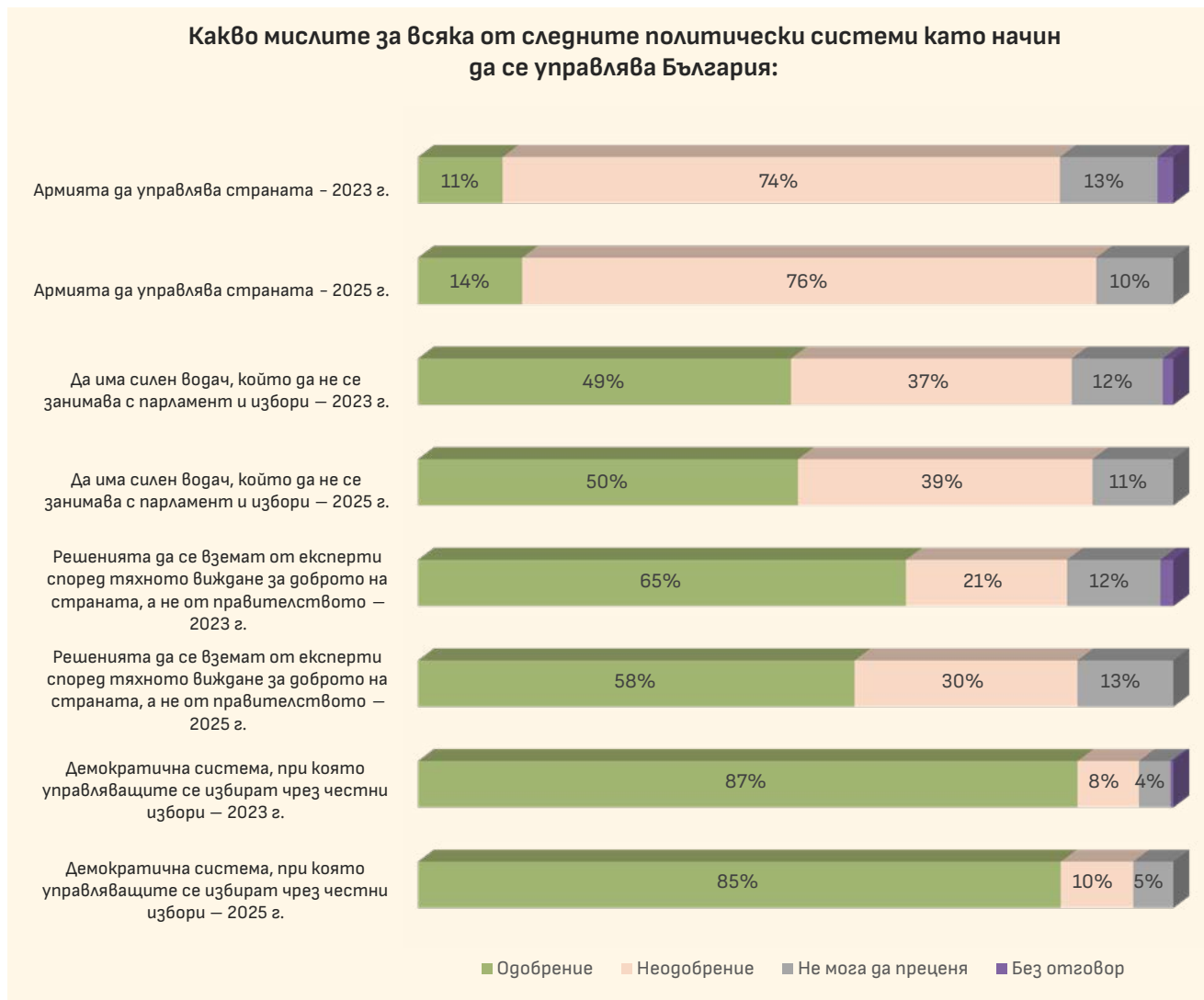
Класическата формула за реализиране на властта на народа чрез делегирането ѝ посредством честни избори от суверена към представляващите го в управлението се одобрява от почти 9 от 10 пълнолетни българи, като стойностите не се променят съществено през последните две години.

Потенциален военен режим би имал подкрепа от едва 14% от анкетираните през 2025 и 10% през 2023 г.

В същото време определени форми на авторитаризъм – например силен водач, който може да управлява, без да се

съобразява с парламента и с избори – се одобряват от половината от пълнолетното население. Този дял е значително по-нисък от процента на гражданите, привърженици на изборната демокрация, но е показателен за риска, който носят продължителните политически кризи и хронично ниското доверие в демократичните институции.

С относително висока подкрепа се ползва и технократското управление на експерти. Подкрепата за подобен модел вероятно е израз на разочароването от слабостите в управлението и на търсенето на „просветената“ власт, която да осигури качествено ръководство на държавата, дори и то да не е в унисон с принципите на представителната демокрация (фиг. 4).

Фиг. 4. Оценка на различни форми на държавно управление в България

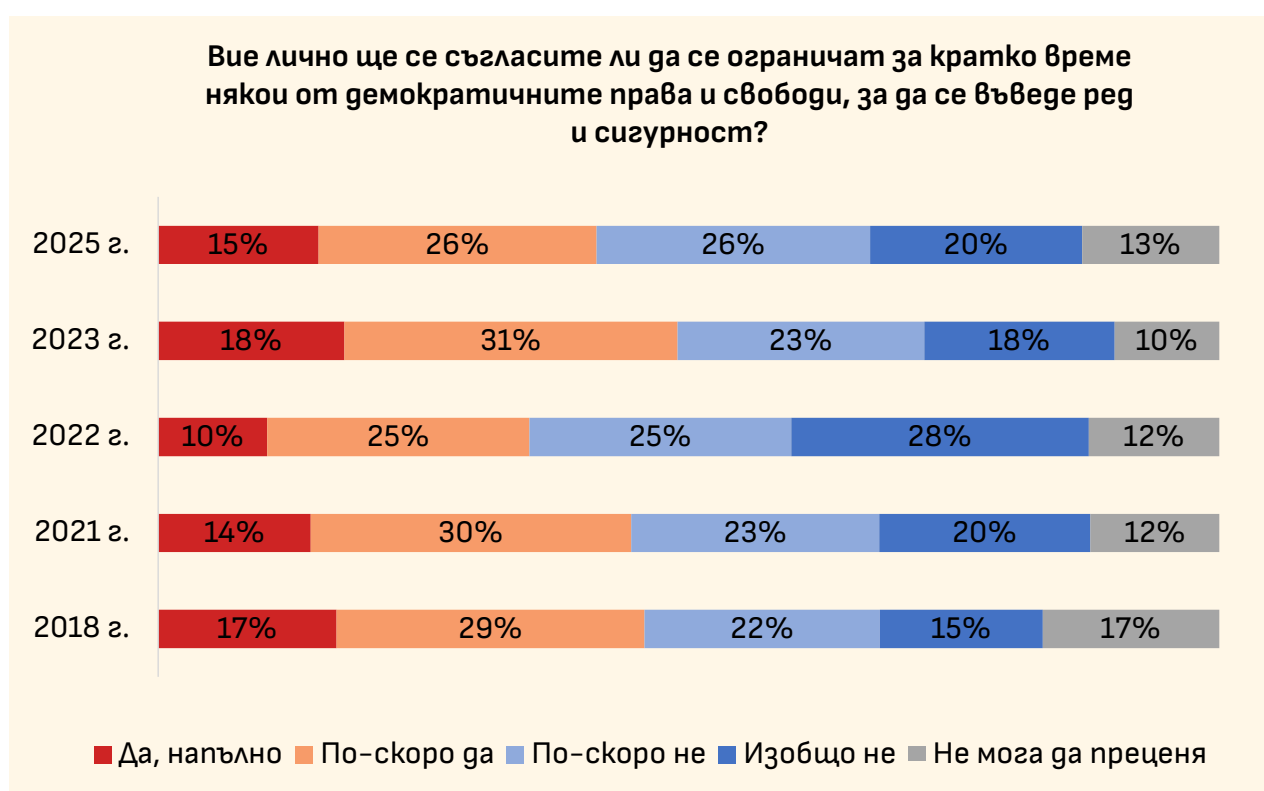
Общо над 60% от анкетираните, т.е. две трети от одобряващите модела на представителната демокрация, изразяват подкрепа и за поне една от формите на недемократично управление. Това може да означава, че те имат недостатъчно ясни разбирания за това какво представлява демокрацията или че нямат изразени предпочитания към

формата на управление, стига да са изпълнени други условия. Подкрепата за форми на управление, различни от демокрацията, може да се разглежда и като сигнал за търсене от обществото на подобрения в различни аспекти от практическата реализация на демократичния модел на управление.

Готовност за защита на демокрацията и гражданските права

За степента на привързаност към демокрацията са показателни и друг тип компромиси с демократичните права и свободи, които обществото е готово да направи. Ако се съди по отговора на въпроса дали биха се съгласили да се ограничат за известно време някои от демократичните права и свободи, за да се въведе ред и сигурност, през последните де-

сет години българите са разделени на две сходни по големина групи от около 2/5 от анкетираните, които споделят противоположни позиции, а между 10 и 17% се колебаят. Все пак през 2025 г. хората, които заявяват, че изобщо или по-скоро не биха се отказали от своите права и свободи (46%), доминират над онези, които биха се отказали (41%) (фиг. 5).

Фиг. 5. Готовност за временно ограничаване на някои демократични права и свободи с цел въвеждане на ред и сигурност

В България традиционно огромна част от населението изпитва ниска степен на доверие към повечето публични институции и силно недоволство от управленските елити в страната. Въпреки това мнозинството от гражданите остават привързани към умерени форми на протест при недоволство от управлението, което е показателно за предпочитанията към спазване на демократичния ред и гражданското участие в цивилизован обществен диалог.

Привържениците на крайни действия като улични бунтове и атаки срещу парламента в израз на недоволство от управлението остават относително изолирани групи.

Участието в подписка е сред най-предпочитаните изяви на несъгласие с управленски решения, като 2-ма от 5-ма българи изразяват готовност да положат подпис под петиция, когато имат повод за това.

През 2025 г. в сравнение с предходни периоди се наблюдава засилена нагласа за участие в митинги и протестни шествия на фона на интензитета на

политическите и гражданските демонстрации в някои големи градове през лятото и есента на годината (табл. 3).

Таблица 3. Готовност за участие в различни форми на протест при недоволство от управлението

Ако НЕ сте доволни от управлението на страната, бихте ли предприели някакви действия?	2018 г. (%)	2021 г. (%)	2025 г. (%)
Бих се включил в подписка	45	40	44
Бих се включил в митинг, шествие	31	34	44
Бих се включил в стачка	21	20	22
Бих настоявал за предсрочни избори	16	19	21
Бих писал в социалните медии	14	13	18
Готов съм да изляза на улицата на бунт	12	16	17
Бих се обърнал към медиите	12	11	14
Бих се обърнал към Съда за правата на човека в Страсбург	11	8	10
Бих участвал в атака срещу парламента	5	5	8
Доволен съм от управлението на страната	2	2	4
Не бих направил нищо	29	28	25

Делът на гражданите, които са доволни от управлението или не биха предприели каквито и да било протестни действия срещу управляващите, се запазва трайно на равнище от около 30%.

Връзката между гражданската смелост и готовността за доброволческа служба в случай на война е различна за различни исторически периоди и общества. Всъщност тази тема е относително слабо изследвана и през XX и XXI век е излизала на дневен ред най-вече по край избухването на военни конфликти. Основният интерес в относително немногочислените налични изследвания по темата е насочен към това как военната служба влияе върху демократичното участие. Но не по-малко интересен е и въпросът как гражданското участие и проявата на гражданска смелост са свързани с готовността за доброволна служба по време на война. В нашето изследване сме поставили фокуса върху специфичен вид гражданска смелост – готовността да се поемат лични рискове в защита на демокрацията.

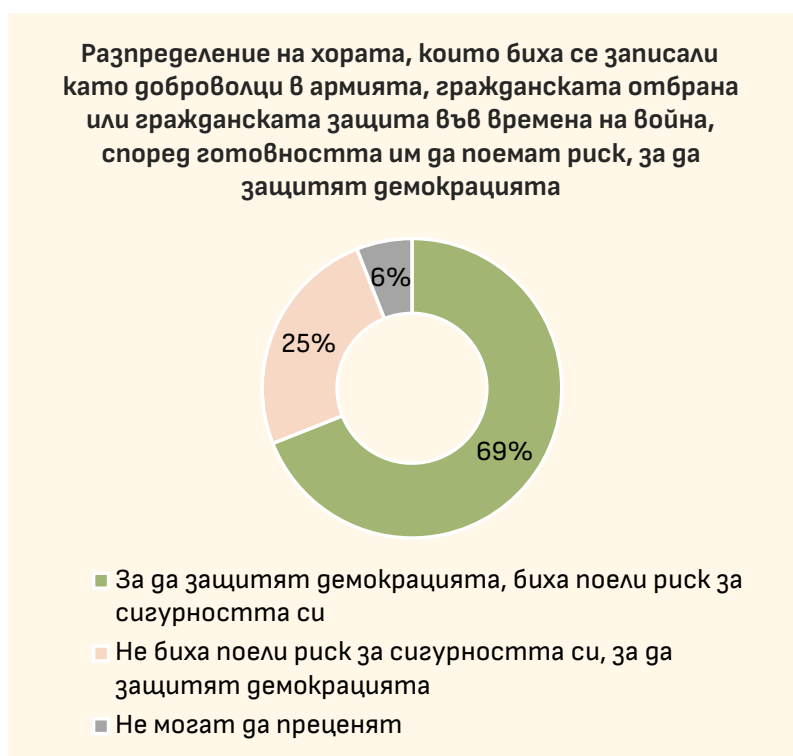
Преобладаващата част от населението на страната декларира привързаност към демокрацията (такава, каквато всеки я разбира), но гражданите, които са готови активно да я отстояват, ако и когато тя е поставена под заплаха, са по-малко. Различни форми на готовност да защитават демократичния ред в България, като поемат определени рискове за себе си, изразяват около една трета от пълнолетните граждани. Приблизително 33% биха защитили демокрацията с цената на личната си сигурност, а 28% споделят, че биха го направили дори при опасност да станат обект на очерняща кампания. Тези джолове означават, че приблизително 1 500 000 български граждани на декларативно ниво са готови да поемат лични рискове, за да защитят демократичния ред в страната.

В същото време приблизително 20% от пълнолетното население (около 1 000 000 души) изразява готовност да станат доброволци в армията, гражданската отбрана или гражданската за-

щита в случай на война. Тук е важно да се подчертае, че става дума именно за доброволно и безвъзмездно участие, а не за хората, които просто биха се отзовали, ако бъдат призвани (мобилизирани), или биха рискували живота си на война срещу заплащане (наемници).

Готовността да се поемат лични рискове в името на каузи е динамична и може бързо да се промени в зависимост от обстоятелствата, но въпреки това, ако дори само половината от хората, които заявяват готовност да защитават демокрацията или страната, наистина го направят, това би бил изключително голям ресурс.

От данните се вижда, че между групите, изразяващи готовност за доброволчество по време на война и готовност да се защитава демокрацията с поемане на личен риск, има значително застъпване. Сред заявилите готовност да защитят демокрацията делът на тези, които са готови да се запишат като доброволци по време на война (44%), е двойно по-голям от средния за страната (21%). Склонните да защитят демокрацията на практика формират около две трети от всички, заявили готовност да станат доброволци по време на война (фиг. 6).

Фиг. 6. Готовност за поемане на риск в защита на демокрацията сред хората, които биха се записали като доброволци в армията, гражданската отбрана или гражданската защита във времена на война

При завършилите висше образование дяловете на изразяващите готовност да отстояват демокрацията с цената на личната си сигурност (45%)

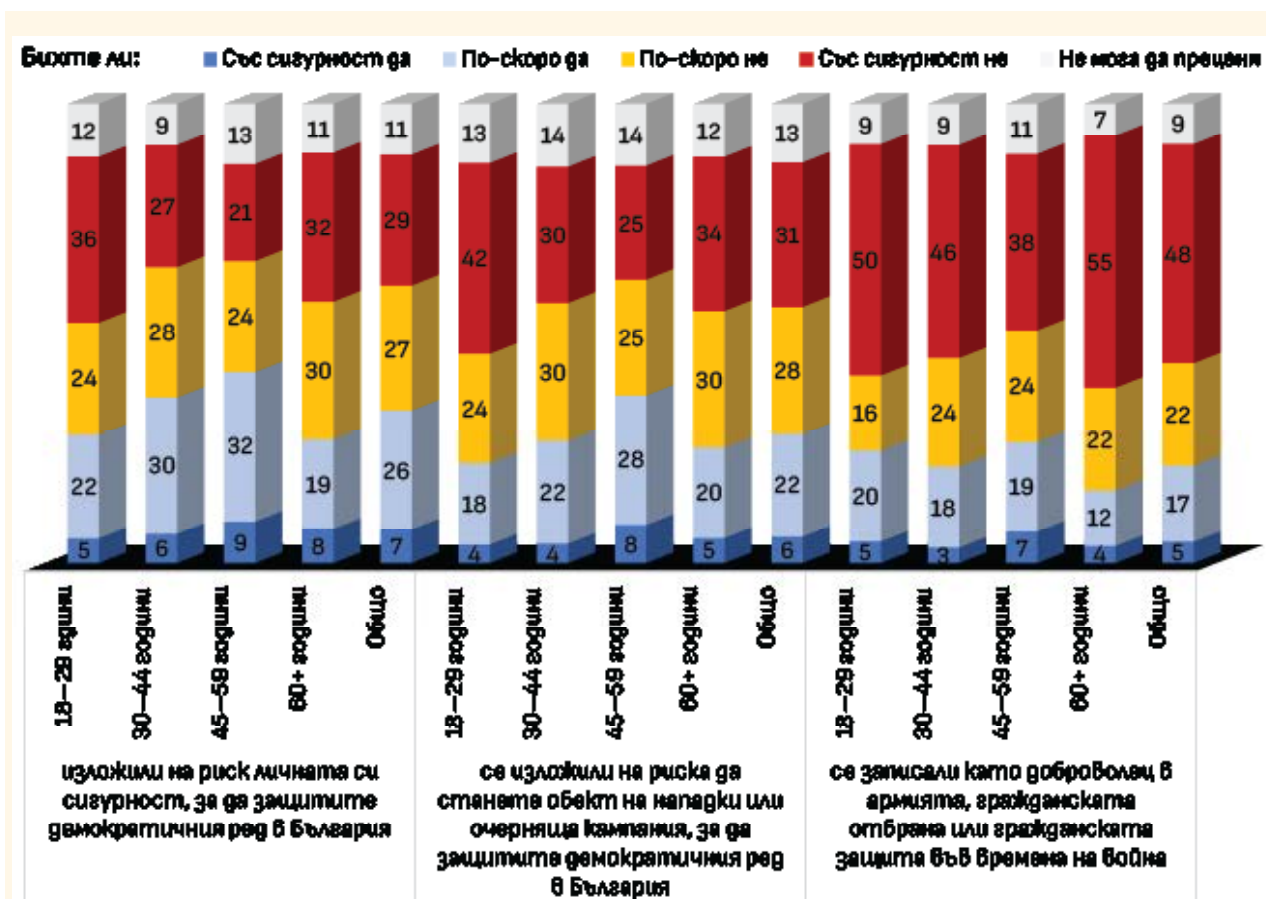
и да защитават страната си (30%) са поне два пъти по-високи в сравнение със съответните дялове при най-ниско образованите групи (21 и 11%).¹

¹ Връзката между образованието и готовността за доброволчество по време на война или кризи е многопластова и не бива да бъде интерпретирана повърхностно без допълнителна информация и задълбочено проучване. Сред факторите, които трябва да се отчитат, са разликата между заявена готовност и реални действия, съдържанието на висшето образование от гледна точка на гражданските ценности, фактът, че по време на война и кризи хората с висше образование могат да разчитат на възможността да имат различни роли от тези на хората с ниско образование, и много други, които нашето изследване не може да отчете.

Сходно съотношение се наблюдава и при хората, членуващи в различни форми на граждански обединения, при които дяловете на решенията да отстояват демократичния ред дори и с риск да станат обект на нападки или очерняща кампания (42%) и на потенциални доброволци при военна мобилизация (31%), са почти два пъти по-големи в сравнение с тези на нечленуващите във формални граждански и политически организации като читалища, профсъюзи, политически партии, клубове и други неправителствени организации (съответно 24 и 18%).

Размерът на нашата извадка не позволява да се направят напълно надеждни изводи за това дали при различните въз-

растови групи готовността демокрацията и страната да бъдат защитавани е различна. Данните дават известно основание да допуснем, че хората между 45 и 59 години по-често, отколкото тези от останалите възрастови групи (по-млади и по-стари), са склонни да защитават демокрацията с цената на сериозни рискове (фиг. 7). Това е и възрастовата група, при която се наблюдават най-високи нива на заявено одобрение към демокрацията като форма на държавно управление в България. Тази възрастова група и най-младите също така по-често от останалите заявяват готовност да станат доброволци в случай на война.

Фиг. 7. Готовност на представители на различните възрастови групи демокрацията и страната да бъдат защитавани (%)

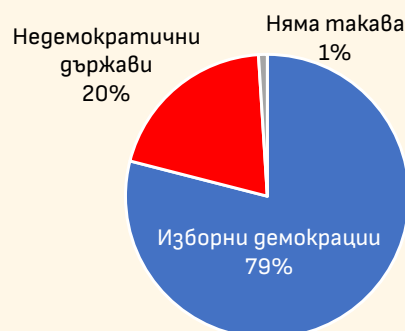
Нагласи към външни модели за държавно управление и в зависимост от подкрепата за съюзи, в които България членува

Традиционно, когато търсят външни образци за добро държавно управление, с огромно мнозинство българите се насочват към страни в Западна Европа. И през 2025 г. с голяма преднина Германия (11%) запазва водещо място като пример за начина, по който следва да бъде управлявана държавата, следвана от Швейцария (9%) на втора позиция. На трето място се нарежда Унгария (6%). Над една трета от анкетиранияте (34%) заявяват, че не могат да преценят (фиг. 8).

Сред изразилите мнение по въпроса 4-ма от всеки 5-има анкетирани биха искали България да прилича на държави с утвърдени изборни или либерални демокрации, а едва всеки пети посочва за пример държави, които могат да бъдат определени като недемократични.²

Доверието към недемократични и авторитарни режими като наложили-те се в Русия и Китай е с много ниски стойности. Например установеният модел на управление в Русия, още преди да нападне Украйна през 2022 г., допада на едва около 3–4% от анкетиранияте, като и след това ситуацията остава непроменена – през 2025 г. едва 2% посочват Русия като пример за добро управление.

Според Вас, коя от държавите по света се управлява добре и България би трябвало да взема пример от нея?
— класификация според Индекса V-Dem на Университета в Гьотеборг, 2024 г.

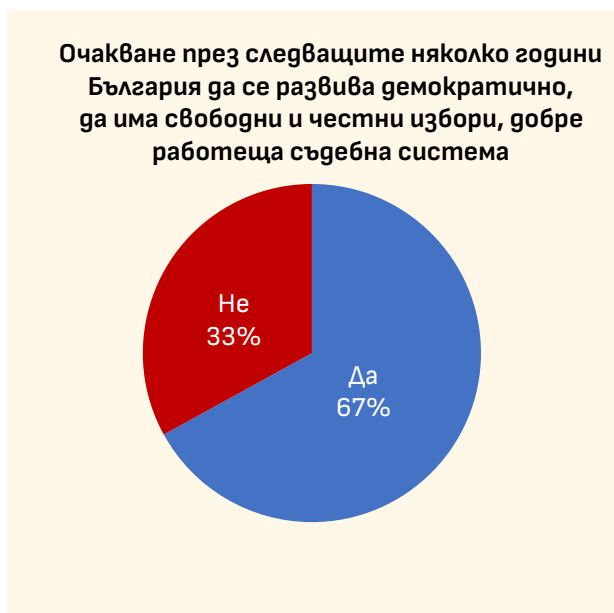

Фиг. 8. Нагласи към следване на образци за държавно управление в други държави

² Това не означава, че самите анкетирани ги възприемат като недемократични. За целите на анализа класифицирането на държавите като демократични и недемократични е направено въз основа на данни от индекса за Electoral democracy на Varieties of Democracy (V-Dem) на Университета в Гьотеборг: Институт V-Dem. За целта държавите са категоризирани в две основни групи – държави, за които стойността на индекса надхвърля средната стойност на индекса – 0.5 точки, при скала от 0 до 1, където минималната стойност е 0 и показва ниска степен на индекса, а най-високата стойност е 1. Чрез индекса се анализира степента, в която в страните се провеждат демократични честни и свободни избори при широко избирателното право, без изборни измами и системни нередности, а между изборите са гарантирани свобода на изразяване и независими медии, способни да представят алтернативни гледни точки по политически въпроси. Така например с най-висок индекс през 2024 г. в целия свят е Дания – с 0.916 точки; за сравнение при Русия индексът през същата година е със стойност 0.172, а в Унгария – 0.436 точки (V-Dem Institute: Department of Political Science, University of Gothenburg, Sweden, V-Dem indicator name: v2x_polyarchy, www.v-dem.net).

Солидно мнозинство българи изразяват увереност, че бъдещето на страната е демократично или поне споделят желанието си да бъде така.³

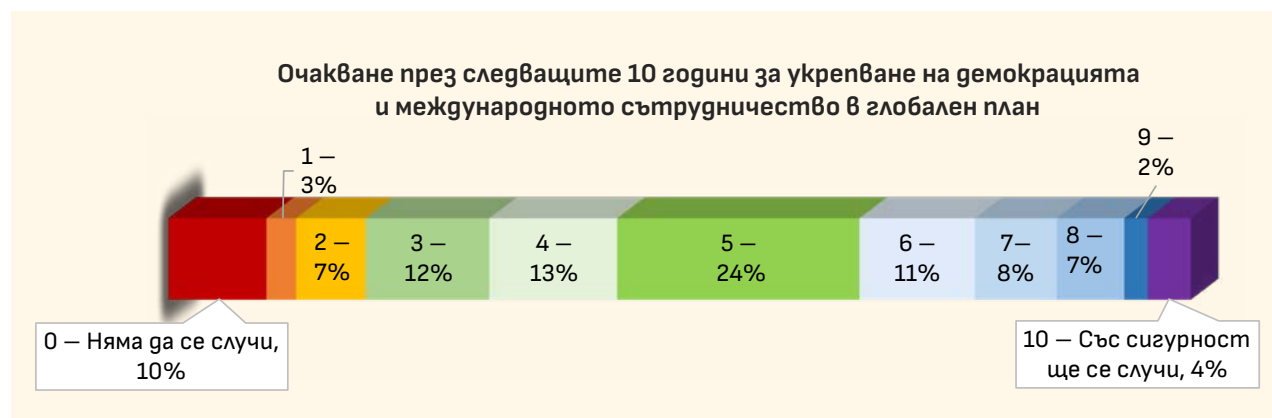
Приблизително 2-ма от 3-ма анкетирани са оптимисти за развитието на демократичните процеси и институции в страната през следващите няколко години, а скептиците са двойно по-малко (фиг. 9).

Фиг. 9. Очаквания на българите за демократично развитие на България през следващите няколко години

Обратно, очакванията на българите за перспективите пред демокрацията в глобален план са по-скоро скептични.

По скалата от 0 до 10, където степените от 0 до 4 означават по-скоро вероятност дадено събитие да не се случи, степените от 6 до 10 показват нарастваща сила на вероятността събитието да се случи, а 5 е среда, означаваща несигурност дали събитието може да се случи, или не, 44% от пълнолетните българи смятат, че по-скоро не е вероятно през следващото десетилетие демокрацията и международното сътрудничество в глобален план да укрепнат. Приблизително 32% от анкетирани са по-скоро оптимисти за демократичното и основано на междудържавно сътрудничество развитие на света до 2035 г., а около 24% не могат да преценят (фиг. 10).

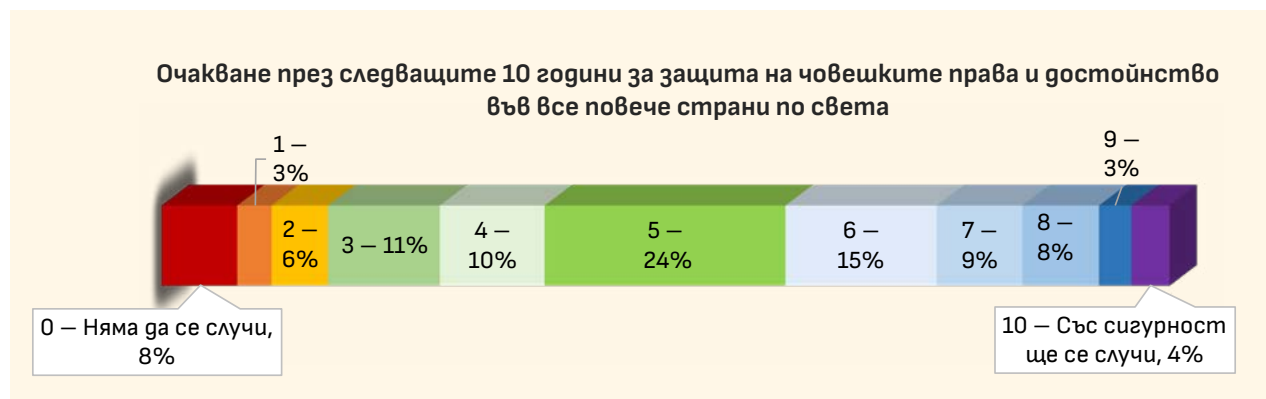

Фиг. 10. Очаквания на българите за укрепване на демокрацията и международното сътрудничество в глобален план през следващите 10 години

³ Правим тази уговорка, защото отговорите на поредица от въпроси ни карат да мислим, че при много анкетирани, когато става дума за ситуацията в България, прогнозата за бъдещето („обективните“ очаквания) и личните им надежди и желания са неразлично смесени.

Песимистичните нагласи и неси-гурността преобладават и по отноше-ние на защитата на човешките права и достойнство по света през следва-щите 10 години. По същата скала (със степени от 0 до 10) 38% по-скоро не вярват, че човешките права в глобален

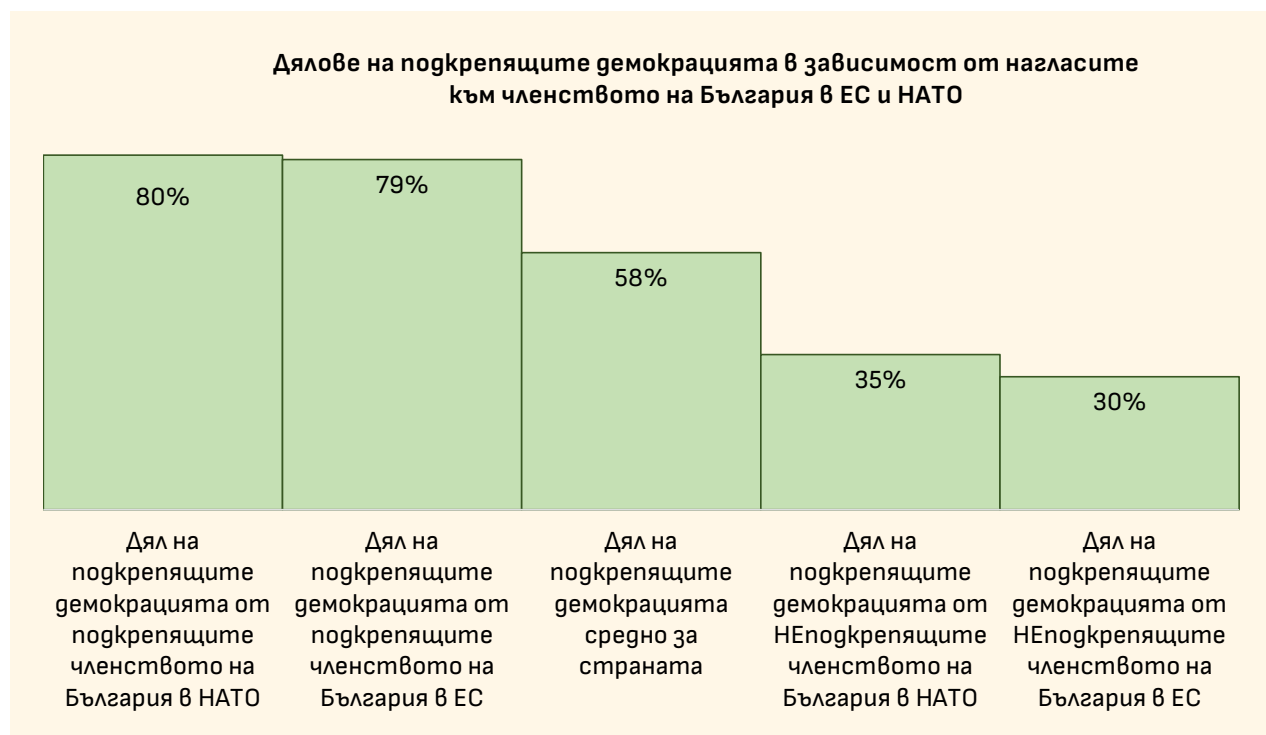
план ще бъдат защитени през следва-щото десетилетие, а още 24% не могат да преценят накъде се наклонят везни-те на вероятността правата на човека да бъдат отстоявани в перспектива до 2035 г. (фиг. 11).

Фиг. 11. Очаквания на българите за защита на човешките права и достойнство във все повече страни по света през следващите 10 години

Наблюдава се солидна връзка между отношението към геополитическата ориентация на страната и одобрение-то на демокрацията като най-добра форма на управление за България. Сред подкрепящите членството на Бъл-

гария в ЕС и НАТО делът на тези, кои-то одобряват демокрацията е над два пъти по-голям, отколкото е сред тези, които не подкрепят членството в два-та съюз (фиг. 12).

Фиг. 12. Дял на българите, подкрепящи демокрацията, в зависимост от нагласите им към членството на България в ЕС и НАТО

На фона на отрицателните очаквания за нестабилност на демокрацията в глобален план и на несигурността, пред която е изправено човечеството в средносрочна перспектива, в България

се наблюдава продължаваща подкрепа за демократичните форми на управление и за евро-атлантическата ориентация на страната.

За контакти във връзка с това изследване:

Институт „Отворено общество – София“

ул. „Солунска“ 56, София 1000

email: info@osis.bg

www.osis.bg

